

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

સચ્ચે લાલ તિવારી

વી.

ઉત્તર પ્રદેશ રાજ્ય

ઓક્ટોબર ૬, ૨૦૦૪

[અરિજીત પાસાયત અને સી. કે. ઠાકર, ન્યાયમૂર્તિઓ]

દંડ સંહિતા, ૧૮૬૦:

કલમ ૩૦૦, અપવાદ ૪ – ની ઉપયોગીતા – ઠેરવ્યું કે, અપવાદ ૪ ની અરજી માટે, અચાનક ઝઘડો થયો હતો અને કોઈ પૂર્વધારણા નહોતી તે સ્થાપિત કરવા ઉપરાંત, તે દર્શાવવું આવશ્યક છે કે ગુનેગારએ અનુચિત લાભ લીધો નથી

અથવા ફૂર અથવા અસામાન્ય રીતે વર્તન કર્યું નથી – હકીકતો પર, આ અપવાદ કેસને લાગુ પડતો નથી.

ફોજદારી કાયદો:

નિર્દોષ જાહેર કરવા સામે અપીલ – ઠેરવ્યું કે, આવા કેસોમાં જે સિદ્ધાંત અનુસરવાનો છે તે એ છે કે જ્યારે આવું કરવા માટે અનિવાર્ય અને નોંધપાત્ર કારણો હોય ત્યારે જ દખલ કરવી – હકીકતો પર, આરોપીઓને નિર્દોષ જાહેર કરવામાં હાઈકોર્ટ દ્વારા લેવામાં આવેલો મત સંભવિત દષ્ટિકોણ છે.

પુરાવા:

‘આકસ્મિક સાક્ષી’ – નો પુરાવો – ઠેરવ્યું કે, એક સ્વતંત્ર સાક્ષીને માત્ર ‘આકસ્મિક સાક્ષી’ તરીકે વર્ણવીને, તે સૂચિત કરી શકાતું નથી કે તેનો પુરાવો શંકાસ્પદ છે અને ઘટના સ્થળે તેની હાજરી શંકાસ્પદ છે.

શબ્દો અને વાક્યો: ‘અનુચિત લાભ’ – નો અર્થ – સમજાવાયેલ.

ક્રિમિનલ અપીલ નંબર ૨૭૦/૨૦૦૧ (એ-૧) માં અપીલકર્તા અને ક્રિમિનલ અપીલ નંબર ૨૭૧/૨૦૦૧ (એ-૨) માં પ્રતિવાદી નંબર ૧, બંને ભાઈઓ પર ફરિયાદીના બે પુત્રોની હત્યા માટે કાર્યવાહી કરવામાં આવી હતી. ફરિયાદી પક્ષનો કેસ એ હતો કે ઘટનાની તારીખે, બંને આરોપી તેમની બહેનના પુત્ર 'પી' સાથે તેમના ખેતર અને ફરિયાદીના ખેતર વચ્ચેની સીમાંકન રેખાને તોડી રહ્યા હતા. જ્યારે બાદમાં તેના બે પુત્રો સાથે ત્યાં પહોંચ્યો અને આરોપીને સીમાંકનમાં ખલેલ ન પહોંચાડવા કહ્યું, ત્યારે 'પી' એ પિસ્તોલ કાઢીને એ-૧ ને સોંપી દીધી અને પછી 'પી' અને એ-૨ એ ફરિયાદી પક્ષને મારી નાખવા માટે પ્રોત્સાહન આપ્યું. ત્યારબાદ એ-૧ એ ફરિયાદીના બે પુત્રોને ગોળી મારીને મારી નાખ્યા હતા. ફરિયાદી ઉપરાંત (પી. ડબલ્યુ. -૧) અને અન્ય ગ્રામવાસીઓ, આ ઘટનાના સ્વતંત્ર સાક્ષી પી. ડબલ્યુ-૨ દ્વારા સાક્ષી બન્યા હતા. ટ્રાયલ કોર્ટે એ-૧ને કલમ આઈ. પી. સી. હેઠળ દોષિત ઠેરવ્યો હતો અને તેને મૃત્યુદંડની સજા ફટકારી હતી. એ-૨ ને કલમ ૩૪ આઈ. પી. સી. સાથે વાંચીને કલમ ૩૦૨ હેઠળ દોષિત ઠેરવવામાં આવ્યો હતો અને તેને આજીવન કેદની સજા ફટકારવામાં આવી હતી. ઉચ્ચ ેકોર્ટે એ-૧ની સજાને બદલીને આજીવન કેદ કરી હતી અને એ-૨ને નિર્દોષ જાહેર કર્યો હતો. અસંતુષ્ટ, એ-૧એ તેની દોષિતતા સામે અપીલ દાખલ કરી હતી; જ્યારે રાજ્યએ એ-૧ની સજાને હળવી કરવા અને એ-૨ને નિર્દોષ જાહેર કરવાના નિર્ણયને પડકારતી અપીલ

દાખલ કરી હતી.કોર્ટે એ-૧ની સજાને હળવી કરવા સામેની રાજ્યની અપીલને ફગાવી દીધી હતી.

એ-૧ માટે એવી દલીલ કરવામાં આવી હતી કે પી. ડબલ્યુ-૨ એક આકસ્મિક સાક્ષી હતો અને તેથી, તેની જુબાની પર વિશ્વાસ થવો જોઈએ નહીં; અને તે કે, કોઈ પણ સંજોગોમાં, ફરિયાદી પક્ષનો કેસ માત્ર સૂચવે છે કે આ ઘટના અચાનક ઝઘડા દરમિયાન બની હતી અને કલમ ૪ થી કલમ ૩૦૦ ના અપવાદને ધ્યાનમાં રાખીને, કેસ કલમ આઈ. પી. સી. હેઠળ આવરી લેવામાં આવ્યો ન હતો.

એ-૨ને નિર્દોષ જાહેર કરવાના સંદર્ભમાં, રાજ્યએ દલીલ કરી હતી કે સ્વ-પુરાવા પર એ-૧ દોષિત પુરવાર થયો હતો અને એ-૨ને નિર્દોષ જાહેર કરવા માટે તેને નકારી કાઢવાનું કોઈ વાજબી કારણ દર્શાવવામાં આવ્યું ન હતું.

અરજીઓ ફગાવી દેતા કોર્ટે

ઠેરવ્યું :૧. હત્યાની સુનાવણીમાં સ્વતંત્ર સાક્ષીને 'આકસ્મિક સાક્ષી' તરીકે વર્ણવીને એવું ન કહી શકાય કે તેનો પુરાવો શંકાસ્પદ છે અને ઘટના સ્થળે તેની હાજરી શંકાસ્પદ છે.પી. ડબલ્યુ-૨, જેને આરોપી દ્વારા 'આકસ્મિક સાક્ષી'

તરીકે વર્ણવવામાં આવ્યો છે, તે એક સ્વતંત્ર સાક્ષી હતો અને સાક્ષીને એવું સૂચન પણ નહોતું મળ્યું કે તેને કોઈ પણ આરોપી પ્રત્યે કોઈ દુશ્મનાવટ હતી.આ ઉપરાંત, 'તક સાક્ષી' શબ્દપ્રયોગ આપણા દેશમાં તદ્દન અયોગ્ય છે.[૧૧૨- બી, સી, ડી]

૨. કલમ ૩૦૦ આઈ. પી. સી. માં અપવાદ ૪ અમલમાં લાવવા માટે એ સ્થાપિત કરવું પડશે કે મૃત્યુ થાય છે (એ) પૂર્વધારણા વિના, (બી) અચાનક ઝઘડા પર જુસ્સાની ગરમીમાં અચાનક લડાઈમાં; (સી) ગુનેગારના અનુચિત લાભ લીધા વિના અથવા ફૂર અથવા અસામાન્ય રીતે કામ કર્યા વિના; અને (ડી) લડાઈ માર્યા ગયેલા વ્યક્તિ સાથે હોવી જોઈએ.તે બતાવવા માટે પૂરતું નથી કે અચાનક ઝઘડો થયો હતો અને કોઈ પૂર્વધારણા નહોતી.તે આગળ બતાવવું આવશ્યક છે કે ગુનેગારએ અનુચિત લાભ લીધો નથી અથવા ફૂર અથવા અસામાન્ય રીતે કામ કર્યું નથી.જોગવાઈમાં વપરાયેલ 'અનુચિત લાભ' શબ્દનો અર્થ 'અયોગ્ય લાભ' થાય છે.હકીકતો પર, કલમ ૪ થી કલમ ૩૦૦ નો અપવાદ તાત્કાલિક કેસમાં લાગુ પડતો નથી.[૧૧૩-સી, ઈ, એફ]

ધીરજભાઈ ગોરખભાઈ નાયક વિરુદ્ધ ગુજરાત રાજ્ય, (૨૦૦૩) ૫ સુપ્રીમ ૨૨૩ પર આધાર રાખ્યો હતો.

૩. એ-૨ને નિર્દોષ જાહેર કરવા સામે રાજ્ય દ્વારા કરવામાં આવેલી અપીલના સંદર્ભમાં, આવા કિસ્સાઓમાં અનુસરવાનો સિદ્ધાંત એ છે કે જ્યારે આવું કરવા માટે અનિવાર્ય અને નોંધપાત્ર કારણો હોય ત્યારે જ દખલ કરવી.ફોજદારી કેસોમાં ન્યાયના વહીવટની જાળમાંથી પસાર થતો સુવર્ણ સૂત્ર એ છે કે જો આ કેસમાં રજૂ કરાયેલા પુરાવા પર બે મંતવ્યો શક્ય હોય, એક આરોપીના અપરાધ તરફ અને બીજો તેની નિર્દોષતા તરફ નિર્દેશ કરે, તો તે દ્રષ્ટિકોણ જે આરોપી માટે અનુકૂળ હોય તે અપનાવવો જોઈએ.તાત્કાલિક કેસમાં, ઉચ્ચ કોર્ટે એ-૨ દ્વારા કથિત ઉશ્કેરણીના સંદર્ભમાં ફરિયાદી પક્ષના કેસ સામે નિષ્કર્ષ કાઢવા માટે પી. ડબલ્યુ. એસ. ૧ અને ૨ ના પુરાવાઓનું વિશ્લેષણ કર્યું હતું.ઉચ્ચ ન્યાયાલય દ્વારા લેવામાં આવેલ દ્રષ્ટિકોણ સંભવિત દ્રષ્ટિકોણ છે.[૧૧૩-G, H; ૧૧૪-એ, E; ૧૧૪-C]

ભગવાન સિંહ અને અન્યો વિરુદ્ધ મધ્ય પ્રદેશ રાજ્ય, (૨૦૦૨) ૨ સુપ્રીમ ૫૬૭; શિવાજી સહબરાવ બોબડે અને અન્ય વિરુદ્ધ મહારાષ્ટ્ર રાજ્ય, એ.આઈ.આર. (૧૯૭૩) એસ.સી. ૨૬૨૨; રમેશ બાબૂલાલ દોશી વિરુદ્ધ ગુજરાત રાજ્ય, (૧૯૯૬) ૪ સુપ્રીમ ૧૬૭; જસવંત સિંહ વિરુદ્ધ હરિયાણા રાજ્ય, (૨૦૦૦) ૩ સુપ્રીમ ૩૨૦; રાજ કિશોર ઝા વિરુદ્ધ બિહાર રાજ્ય અને અન્યો, (૨૦૦૩) ૭ સુપ્રીમ ૧૫૨; પંજાબ રાજ્ય વિરુદ્ધ કરનૈલ સિંહ, (૨૦૦૩) ૫ સુપ્રીમ ૫૦૮; પંજાબ રાજ્ય વિરુદ્ધ પોહલા સિંહ અને અન્ય,

(૨૦૦૩) ૭ સુપ્રીમ ૧૭ અને સુચંદ પાલ વિરુદ્ધ ફની પાલ અને અન્ય, જે. ટી.

(૨૦૦૩) (૯) એસ. સી. ૧૭ પર આધાર રાખ્યો હતો.

ક્રિમિનલ અપીલેટ જ્યુરિસડીક્શન: ક્રિમિનલ અપીલ નંબર
૨૭૦/૨૦૦૧.

ક્રિમિનલ અપીલ નંબર ૬૨૧/૧૯૯૯ માં અલ્હાબાદ હાઈકોર્ટના
૨૭/૯/૨૦૦૦ ના ચુકાદા અને આદેશમાંથી.

સાથે

ક્રિમિનલ અપીલ નંબર ૨૭૧/૨૦૦૧.

ક્રિમિનલ અપીલ નંબર ૨૭૦/૨૦૦૧ માં અપીલકર્તા માટે અને ક્રિમિનલ
અપીલ નંબર ૨૭૧/૨૦૦૧ માં પ્રતિવાદી માટે શિવ પૂજન સિંહ.

પ્રતિવાદીઓ માટે આર. કે. સિંહ અને જીતેન્દ્ર કુમાર ભાટિયા.

કોર્ટનો ચુકાદો ન્યાયમૂર્તિ અરિજીત પાસાયત દ્વારા આપવામાં આવ્યો હતો.

આ બંને અપીલ એકબીજા સાથે જોડાયેલી છે, જેનો પાયો અલ્હાબાદ હાઈકોર્ટના ચુકાદા પર છે. અપીલકર્તા સચ્ચે લાલ તિવારી (ફોજદારી અપીલ નંબર ૨૭૦/૨૦૦૧ માં) અને બચ્ચે લાલ તિવારી (ઉત્તર પ્રદેશ રાજ્ય દ્વારા દાખલ કરાયેલ ફોજદારી અપીલ નંબર ૨૭૧/૨૦૦૧ માં પ્રતિવાદી નંબર ૧) પર ભારતીય દંડ સંહિતા, ૧૮૬૦ (ટૂંકમાં 'આઈ. પી. સી.') ની કલમ ૩૪ સાથે વાંચી શકાય તેવી કલમ ૩૦૨ અને કલમ ૩૪ હેઠળ દંડનીય ગુનાઓ કરવાના આરોપ હેઠળ સુનાવણીનો સામનો કરવો પડ્યો હતો. બંનેને દોષિત ઠેરવવામાં આવ્યા હતા અને તે મુજબ દોષિત ઠેરવવામાં આવ્યા હતા જ્યારે ભૂતપૂર્વને મૃત્યુદંડની સજા ફટકારવામાં આવી હતી, બાદમાં તેને આજીવન કેદની સજા ફટકારવામાં આવી હતી. મૃત્યુદંડની સજાની પુષ્ટિ માટે હાઈકોર્ટમાં સંદર્ભ આપવામાં આવ્યો હતો અને આરોપી વ્યક્તિઓ દ્વારા અપીલ દાખલ કરવામાં આવી હતી. વિવાદિત ચુકાદા દ્વારા ઉચ્ચ ેકોર્ટે સજાને બદલીને ભૂતપૂર્વ માટે આજીવન કેદની સજા કરી હતી અને બાદમાં તેને નિર્દોષ જાહેર કરવાનો નિર્દેશ આપ્યો હતો.

બે આરોપીઓની કાર્યવાહીને વેગ આપતી હકીકતો એ છે કે ફરિયાદી અચઈબર મિશ્રા (પી. ડબલ્યુ. -૧) અને બંને આરોપીઓ ઉત્તર પ્રદેશના વારાણસીના સારનાથ જિલ્લાના પોલીસ સ્ટેશનના વર્તુળમાં આવેલા લેડુપુર ગામના રહેવાસી છે.ગામની પૂર્વ અને દક્ષિણ તરફ જૂના ઈંટ ભઠ્ઠી પાસે બંને બાજુના ખેતરો પણ એકબીજાને અડીને આવેલા છે.ફરિયાદી અચઈબર મિશ્રાના ક્ષેત્રનું પાયાનું સ્તર અપીલકર્તાઓના પ્લોટના સ્તર કરતાં થોડું વધારે છે.૩/૧૧/૧૯૯૫ પર લગભગ ૬-૪૫ વાગ્યે., આરોપી વ્યક્તિઓ સચ્ચીલાલ તિવારી અને મહાજન તિવારીના પુત્રો બચ્ચીલાલ તિવારી અને મહાજન તિવારીના પૌત્ર પિંટૂ ફરિયાદી અચઈબર મિશ્રા અને આરોપીઓના ખેતરો વચ્ચેની સીમાંકન રેખા (મેન્ડ) ને તોડી રહ્યા હતા.ફરિયાદી અચઈબર મિશ્રાએ તે જોયું અને તે તેના પુત્રો વિજય શંકર મિશ્રા અને સુરેન્દ્ર નાથ મિશ્રા (ત્યારબાદ તેમના સંબંધિત નામોથી 'મૃતક' તરીકે ઓળખાય છે) સાથે મેદાનની નજીક પહોંચ્યો અને આરોપીઓને મેદાનની સીમાંકન રેખા ન તોડવા કહ્યું.બંને પક્ષો વચ્ચે ઉગ્ર બોલાચાલી થઈ હતી.મહાજન તિવારીના પૌત્ર પિંટોએ પિસ્તોલ કાઢીને આરોપી સચ્ચીલાલ તિવારીને સોંપી દીધી અને પછી પિંટો અને બચ્ચીલાલ તિવારીએ કહ્યું કે ફરિયાદી પક્ષને મારી નાખવો જોઈએ.તેના પર આરોપી સચ્ચીલાલ તિવારીએ મૃતક વિજય મિશ્રા અને મૃતક સુરેન્દ્ર પર પિસ્તોલથી ગોળીબાર કર્યો હતો, જેના પરિણામે બંનેને હાથમાં ગોળી વાગી હતી અને ઘટનાસ્થળે જ તેમનું મોત થયું હતું.આ ઘટનાના સાક્ષી પ્રેમનાથ મિશ્રા,

રમાકાંત મિશ્રા (પીડબ્લ્યુ -૨) અને ગામના અન્ય લોકો અને ત્યારબાદ બે આરોપી અને પિન્ટો મૃતદેહોને છોડીને ઘટના સ્થળેથી ભાગી ગયા હતા.ફરિયાદી અચાઈબર મિશ્રા વારાણસી જિલ્લાના સારનાથ પોલીસ સ્ટેશનમાં ગયા હતા અને ત્યાં સવારે લગભગ ૮-૧૫ વાગ્યે લેખિત અહેવાલ (પ્રદર્શન કા-૧) દાખલ કર્યો હતો.તેના પર પોલીસ સ્ટેશનમાં જી. ડી. એન્ટ્રી કરવામાં આવી હતી અને અપીલકર્તાઓ સામે કેસ નોંધવામાં આવ્યો હતો.તપાસ અધિકારી એસ. આઈ. શ્રી સીતા રામ ચૌધરી (પી. ડબલ્યુ. -૬) ઘટના સ્થળે પહોંચી ગયા હતા.તેમણે સ્થળનું નિરીક્ષણ કર્યું અને સ્થળ યોજનાનું પ્રદર્શન કેએ-૬ તૈયાર કર્યું.ત્યારબાદ તેમણે સાક્ષીઓના નિવેદનો નોંધ્યા અને ઘટના સ્થળેથી લોહીથી રંગાયેલી માટીનો નમૂનો લીધો અને મૃતદેહોના પંચાયતનામા પણ તૈયાર કર્યા.મૃતદેહોને વારાણસીની જિલ્લા હોસ્પિટલમાં મોકલવામાં આવ્યા હતા જ્યાં ૪/૧૧/૧૯૯૫ પર પોસ્ટમોર્ટમ કરવામાં આવ્યું હતું, પોસ્ટમોર્ટમ અહેવાલોમાં કેએ-૧૭ અને કેએ-૧૮ દર્શાવવામાં આવ્યા હતા.તપાસની જરૂરી ઔપચારિકતાઓ પૂર્ણ કર્યા પછી, અપીલકર્તાઓ સામે આરોપપત્ર રજૂ કરવામાં આવ્યું હતું, જેમણે આરોપો માટે દોષિત ન હોવાનો દાવો કર્યો હતો અને દાવો કર્યો હતો કે તેમના પર કેસ ચલાવવામાં આવશે.આરોપીઓનો બચાવ એ હતો કે અગાઉની દુશ્મનાવટ અને દુર્ભાવનાઓને કારણે તેમને આ કેસમાં ખોટી રીતે ફસાવવામાં આવ્યા છે.

તેના કેસના સમર્થનમાં ફરિયાદી પક્ષે કુલ સાત સાક્ષીઓની તપાસ કરી હતી.અચ્છાઈબર મિશ્રા (પી. ડબલ્યુ. -૧), રામ કાંત મિશ્રા (પી. ડબલ્યુ. - ૨) તેઓ પ્રત્યક્ષદર્શી હોવાનો દાવો કરવામાં આવ્યો હતો.બચાવ પક્ષે ચણ નારાયણ મિશ્રા (ડી. ડબલ્યુ. -૧) અને પ્રેમનાથ મિશ્રા (ડી. ડબલ્યુ. - ૨).વિદ્વાન નીચલી કોર્ટે રેકૉર્ડ પરના સમગ્ર પુરાવાઓની તપાસ કરી, ફરિયાદી પક્ષની થિયરી પર વિશ્વાસ કર્યો, આરોપીઓને દોષી ઠેરવ્યા અને તેમને ઉપર મુજબ સજા સંભળાવી. ઉચ્ચ કોર્ટે વિવાદિત ચુકાદા દ્વારા સચ્ચે લાલ તિવારીની દોષિતતાને સમર્થન આપ્યું હતું પરંતુ તેનો મત હતો કે આજીવન કેદની સજા યોગ્ય સજા છે.જ્યાં સુધી આરોપી બચ્ચે લાલની વાત છે ત્યાં સુધી તેણે પુરાવાને અપૂરતો ગણાવ્યો હતો અને તે મુજબ નિર્દોષ જાહેર કરવાનો નિર્દેશ આપ્યો હતો.

જોકે ઉત્તર પ્રદેશ રાજ્યએ આરોપી સચ્ચે લાલના સંદર્ભમાં સજામાં ફેરફારને પડકાર્યો હતો, પરંતુ આ કોર્ટે ૧૯/૨/૨૦૦૧ ના આદેશ દ્વારા તેને ફગાવી દીધો હતો.અપીલ બચ્ચીલાલને નિર્દોષ જાહેર કરવા સુધી મર્યાદિત છે.

આરોપીના વિદ્વાન વકીલ શ્રી શિવ પૂજન સિંહે રજૂઆત કરી હતી કે પી. ડબલ્યુ. ૧ અને ૨ નો પુરાવો અવિશ્વસનીય છે.કોઈ પણ સંજોગોમાં, પી. ડબલ્યુ-૨ એક આકસ્મિક સાક્ષી છે, જેના પુરાવા પર વિશ્વાસ ન થવો જોઈએ.જો ફરિયાદી પક્ષનો કેસ સંપૂર્ણ રીતે સ્વીકારવામાં આવે તો પણ, તે માત્ર

એટલું જ દર્શાવે છે કે આ ઘટના અચાનક ઝઘડા દરમિયાન બની હતી અને તેથી, કલમ ૩૦૫ આઈ. પી. સી. નો કોઈ ઉપયોગ નથી.

જવાબમાં રાજ્યના વિદ્વાન વકીલે રજૂઆત કરી હતી કે પીડબ્લ્યુએસ ૧ અને ૨ ના પુરાવાઓએ આ ઘટનાનું વિગતવાર વર્ણન કર્યું છે અને તે જ નક્કર અને વિશ્વસનીય હોવાનું માનવામાં આવ્યું છે.કોઈ નબળાઈ નોંધવામાં આવી નથી અને અપીલકર્તા પી. ડબલ્યુ-૨ ને આકસ્મિક સાક્ષી તરીકે વર્ણવ્યા સિવાય કોઈ નબળાઈ દર્શાવી શક્યા નથી.આ કેસ સ્પષ્ટપણે કલમ ૩૦૨ આઈ. પી. સી. હેઠળ આવરી લેવામાં આવ્યો છે અને કલમ ૩૦૦ આઈ. પી. સી. ના અપવાદ જ નો કોઈ ઉપયોગ નથી.જે ક્ષુર રીતે બે વ્યક્તિઓની નિર્દયતાથી હત્યા કરવામાં આવી છે તે ઉપરોક્ત અપવાદને લાગુ પડતો નથી.દાખલ કરેલી અપીલના સમર્થનમાં, એવું રજૂ કરવામાં આવ્યું હતું કે તે જ પુરાવા પર સચ્ચે લાલને દોષી ઠેરવવામાં આવ્યો છે.બચ્ચેલાલને નિર્દોષ જાહેર કરવા માટે તેને રદ કરવા માટે કોઈ વાજબી કારણ દર્શાવવામાં આવ્યું નથી. જવાબમાં, શ્રી શિવ પૂજન સિંહે રજૂઆત કરી હતી કે હાઈકોર્ટને પી. ડબલ્યુ. ૧ અને ૨ના પુરાવા અવિશ્વસનીય હોવાનું જણાયું છે.ચુકાદો નિર્દોષ જાહેર કરવાનો હોવાથી અને સંભવિત દ્રષ્ટિકોણ હોવાને કારણે, અપીલ ફગાવી દેવાને પાત્ર છે.

આરોપીની અરજી પર આવીએ તો કે પી. ડબલ્યુ.-૨ 'આકસ્મિક સાક્ષી' હતો, જેણે ઘટનાના કથિત સ્થળે તે કેવી રીતે આવ્યો તે સમજાવ્યું નથી, તે નોંધવું જોઈએ કે ઉપરોક્ત સાક્ષી સ્વતંત્ર સાક્ષી હતો.સાક્ષીને એવું સૂચન પણ નહોતું મળ્યું કે તેને કોઈ પણ આરોપી પ્રત્યે કોઈ દુશ્મનાવટ છે.હત્યાની સુનાવણીમાં સ્વતંત્ર સાક્ષીને 'આકસ્મિક સાક્ષી' તરીકે વર્ણવીને તે સૂચિત કરી શકાતું નથી કે તેનો પુરાવો શંકાસ્પદ છે અને ઘટના સ્થળે તેની હાજરી શંકાસ્પદ છે.સાક્ષીઓને અગાઉની નોટિસ સાથે હત્યાઓ કરવામાં આવતી નથી; તેમની હાજરીની વિનંતી કરવી.જો રહેણાંક મકાનમાં હત્યા કરવામાં આવે છે, તો ઘરના રહેવાસીઓ કુદરતી સાક્ષી છે.જો શેરીમાં હત્યા કરવામાં આવે, તો માત્ર પસાર થતા લોકો જ સાક્ષી બનશે.તેમના પુરાવાને આ આધાર પર નકારી શકાય નહીં કે શંકા સાથે જોઈ શકાય નહીં કે તેઓ માત્ર 'આકસ્મિક સાક્ષી' છે.'તક સાક્ષી' અભિવ્યક્તિ એવા દેશોમાંથી લેવામાં આવી છે જ્યાં દરેક માણસના ઘરને તેનો કિલ્લો માનવામાં આવે છે અને દરેકને અન્યત્ર અથવા અન્ય માણસના કિલ્લામાં તેની હાજરી માટે સમજૂતી હોવી આવશ્યક છે.તે એવા દેશમાં એકદમ અયોગ્ય અભિવ્યક્તિ છે જ્યાં લોકો ઓછા ઔપચારિક અને વધુ અનૌપચારિક હોય છે, કોઈપણ રીતે આ બાબતમાં તેમની હાજરી સમજાવે છે.નીચેની અદાલતોએ પીડબ્લ્યુ-૨ના પુરાવાને ખૂબ વિગતવાર સ્કેન કર્યા છે અને તેને વિશ્વસનીય ગણાવ્યા છે.અમને અલગ થવાનું કોઈ કારણ દેખાતું નથી.

કલમ ૩૦૦ આઈ. પી. સી. ના અપવાદ ૪ ને અમલમાં લાવવા માટે એ સ્થાપિત કરવું પડશે કે આ કૃત્ય પૂર્વધારણા વિના, જુસ્સાની ગરમીમાં અચાનક ઝઘડામાં અપરાધીએ અનુચિત લાભ લીધા વિના અને કૂર અથવા અસામાન્ય રીતે કામ કર્યા વિના કરવામાં આવ્યું હતું.

કલમ ૩૦૦, આઈ. પી. સી. નો ચોથો અપવાદ અચાનક લડાઈમાં કરવામાં આવેલા કૃત્યોને આવરી લે છે.ઉપરોક્ત અપવાદ પ્રથમ અપવાદ દ્વારા આવરી લેવામાં ન આવતા કાર્યવાહીના કેસ સાથે સંબંધિત છે, જેના પછી તેનું સ્થાન વધુ યોગ્ય હોત.આ અપવાદ એક જ સિદ્ધાંત પર આધારિત છે, કારણ કે બંનેમાં પૂર્વગ્રહની ગેરહાજરી છે.પરંતુ, જ્યારે અપવાદ ૧ ના કિસ્સામાં આત્મ-નિયંત્રણનો સંપૂર્ણ અભાવ છે, અપવાદ ૪ ના કિસ્સામાં, ત્યાં માત્ર જુસ્સાની ગરમી છે જે પુરુષોના શાંત કારણોને ઢાંકી દે છે અને તેમને એવા કાર્યો કરવા માટે પ્રોત્સાહિત કરે છે જે તેઓ અન્યથા નહીં કરે.અપવાદ ૧ ની જેમ અપવાદ ૪ માં ઉશ્કેરણી છે; પરંતુ કરવામાં આવેલી ઈજા તે ઉશ્કેરણીનું સીધું પરિણામ નથી.હકીકતમાં અપવાદ ૪ એવા કિસ્સાઓ સાથે વ્યવહાર કરે છે જેમાં ફટકો પડ્યો હોવા છતાં, અથવા વિવાદના મૂળમાં અથવા કોઈ પણ રીતે ઝઘડો થયો હોવા છતાં કોઈ ઉશ્કેરણી આપવામાં આવી હોય, તેમ છતાં બંને પક્ષોનું અનુગામી વર્તન તેમને અપરાધના સંદર્ભમાં સમાન ધોરણે મૂકે છે.'અચાનક લડાઈ' નો અર્થ પરસ્પર ઉશ્કેરણી અને બંને પક્ષો પર પ્રહાર થાય છે.પછી

કરવામાં આવેલી હત્યા સ્પષ્ટ રીતે એકતરફી ઉશ્કેરણી માટે શોધી શકાતી નથી, ન તો આવા કિસ્સાઓમાં સમગ્ર દોષ એક બાજુ મૂકી શકાય છે. જો એમ હોય તો, વધુ યોગ્ય રીતે લાગુ પડતો અપવાદ અપવાદ ૧ હશે. લડવા માટે અગાઉ કોઈ વિચાર-વિમર્શ કે સંકલ્પ નથી. અચાનક લડાઈ થાય છે, જેના માટે બંને પક્ષોને લગભગ દોષિત ઠેરવવામાં આવે છે. એવું હોઈ શકે છે કે તેમાંથી એક તેને શરૂ કરે છે, પરંતુ જો બીજાએ તેને તેના પોતાના વર્તનથી ઉશ્કેર્યું ન હોત તો તેણે તેટલું ગંભીર વળાંક ન લીધો હોત. પછી પરસ્પર ઉશ્કેરણી અને ઉશ્કેરણી થાય છે, અને દરેક લડવૈયા સાથે જોડાયેલા દોષનો હિસ્સો વહેંચવો મુશ્કેલ છે. જો મૃત્યુ (અ) પૂર્વગ્રહ વિના, (બ) અચાનક લડાઈમાં; (ક) અપરાધીએ અનુચિત લાભ ઉઠાવ્યો હોય અથવા ફૂર અથવા અસામાન્ય રીતે કામ કર્યું હોય; અને (ડ) લડાઈ માર્યા ગયેલા વ્યક્તિ સાથે થઈ હોવી જોઈએ, તો અપવાદ ૪ ની મદદ લઈ શકાય છે. કેસને અપવાદ ૪ ની અંદર લાવવા માટે તેમાં ઉલ્લેખિત તમામ ઘટકો શોધવા જોઈએ. એ નોંધવું જોઈએ કે કલમ ૪ થી કલમ ૩૦૦, આઈ. પી. સી. માં થતી 'લડાઈ' ને આઈ. પી. સી. માં વ્યાખ્યાયિત કરવામાં આવી નથી. લડાઈ કરવા માટે બે લે છે. જુસ્સાની ગરમી માટે જરૂરી છે કે જુસ્સો શાંત થવા માટે કોઈ સમય ન હોવો જોઈએ અને આ કિસ્સામાં, પક્ષોએ શરૂઆતમાં મૌખિક તકરારને કારણે પોતાને ક્રોધિત કર્યા છે. લડાઈ એ બે કે તેથી વધુ વ્યક્તિઓ વચ્ચેની લડાઈ છે, પછી ભલે તે હથિયારો સાથે હોય કે વગર. શું અચાનક ઝઘડો માનવામાં આવશે તે અંગે કોઈ સામાન્ય નિયમ ઉચ્ચારવો શક્ય નથી. તે

હકીકતનો પ્રશ્ન છે અને ઝઘડો અચાનક થાય છે કે નહીં તે દરેક કેસની સાબિત હકીકતો પર આધાર રાખે છે.અપવાદ જ ની અરજી માટે, તે બતાવવા માટે પૂરતું નથી કે અચાનક ઝઘડો થયો હતો અને કોઈ પૂર્વધારણા નહોતી.તે આગળ બતાવવું આવશ્યક છે કે ગુનેગારએ અનુચિત લાભ લીધો નથી અથવા ફૂર અથવા અસામાન્ય રીતે કામ કર્યું નથી.જોગવાઈમાં વપરાયેલ 'અનુચિત લાભ' શબ્દનો અર્થ 'અયોગ્ય લાભ' થાય છે.આ પાસાઓ ધીરજભાઈ ગોરખભાઈ નાયક વિરુદ્ધ ગુજરાત રાજ્ય [૨૦૦૩ (૫) સુપ્રીમ ૨૨૩] માં પ્રકાશિત કરવામાં આવ્યા છે.જ્યારે ઉપર દર્શાવેલ કાયદાકીય સિદ્ધાંતોમાં વાસ્તવિક દૃશ્યને ધ્યાનમાં લેવામાં આવે છે, ત્યારે અનિવાર્ય નિષ્કર્ષ એ છે કે કલમ ૩૦૦ આઈ. પી. સી. નો અપવાદ જ કેસના તથ્યોને લાગુ પડતો નથી.સરચે લાલ દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી અપીલ યોગ્ય નથી.હવે રાજ્ય દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી અપીલ આવે છે.

જે પુરાવા પર નિર્દોષ જાહેર કરવાનો આદેશ આધારિત છે તેની સમીક્ષા કરતી અપીલીય કોર્ટ પર કોઈ પ્રતિબંધ નથી.સામાન્ય રીતે, નિર્દોષ જાહેર કરવાના આદેશમાં દખલ કરવામાં આવશે નહીં કારણ કે નિર્દોષ જાહેર કરીને આરોપીની નિર્દોષતાની ધારણા વધુ મજબૂત બને છે.ફોજદારી કેસોમાં ન્યાયના વહીવટની જાળમાંથી પસાર થતો સુવર્ણ સૂત્ર એ છે કે જો આ કેસમાં રજૂ કરાયેલા પુરાવા પર બે મંતવ્યો શક્ય હોય, એક આરોપીના અપરાધ તરફ અને બીજો તેની

નિર્દોષતા તરફ નિર્દેશ કરે, તો તે દ્રષ્ટિકોણ જે આરોપી માટે અનુકૂળ હોય તે અપનાવવો જોઈએ.ન્યાયની નિષ્ફળતાને અટકાવવામાં આવે તે સુનિશ્ચિત કરવું એ કોર્ટની સર્વોચ્ચ વિચારણા છે.ન્યાયની નિષ્ફળતા જે દોષિતને નિર્દોષ જાહેર કરવાથી ઉદ્ભવી શકે છે તે નિર્દોષને દોષિત ઠેરવવા કરતાં ઓછી નથી.એવા કેસમાં કે જ્યાં સ્વીકાર્ય પુરાવાની અવગણના કરવામાં આવે છે, અપીલ કોર્ટ પર ફરજ મૂકવામાં આવે છે કે જ્યાં આરોપીને નિર્દોષ જાહેર કરવામાં આવ્યો હોય તેવા પુરાવાની ફરીથી પ્રશંસા કરવામાં આવે, જેનો હેતુ એ નક્કી કરવાનો છે કે કોઈ પણ આરોપીએ ખરેખર કોઈ ગુનો કર્યો છે કે નહીં.[ભગવાન સિંહ અને અન્યો વિરુદ્ધ મધ્ય પ્રદેશ રાજ્ય (૨૦૦૨ (૨) સુપ્રીમ ૫૬૭) જુઓ.નિર્દોષ જાહેર કરવાના ચુકાદા સામેની અપીલને ધ્યાનમાં રાખીને અપીલ કોર્ટ દ્વારા અનુસરવાનો સિદ્ધાંત એ છે કે જ્યારે આવું કરવા માટે અનિવાર્ય અને નોંધપાત્ર કારણો હોય ત્યારે જ દખલ કરવી.જો વિવાદિત ચુકાદો સ્પષ્ટ રીતે ગેરવાજબી હોય અને સંબંધિત અને વિશ્વાસપાત્ર સામગ્રીને પ્રક્રિયામાં અન્યાયી રીતે દૂર કરવામાં આવી હોય, તો તે દખલગીરીનું અનિવાર્ય કારણ છે.આ પક્ષોને આ કોર્ટે શિવાજી સહબરાવ બોબડે અને અન્ય વિરુદ્ધ મહારાષ્ટ્ર રાજ્ય (એ. આઈ. આર. ૧૯૭૩ એસ. સી. ૨૬૨૨), રમેશ બાબૂલાલ દોશી વિરુદ્ધ ગુજરાત રાજ્ય (૧૯૯૬ (૪) સુપ્રીમ ૧૬૭), જસવંત સિંહ વિરુદ્ધ હરિયાણા રાજ્ય (૨૦૦૦ (૩) સુપ્રીમ ૩૨૦), રાજ કિશોર ઝા વિરુદ્ધ બિહાર રાજ્ય અને અન્ય (૨૦૦૩ (૭) સુપ્રીમ ૧૫૨), પંજાબ રાજ્ય વિરુદ્ધ કરનૈલ સિંહ (૨૦૦૩ (૫) સુપ્રીમ

૫૦૮ અને પંજાબ રાજ્ય વિરુદ્ધ પોહલા સિંહ અને અન્ય (૨૦૦૩ (૭) સુપ્રીમ ૧૭) અને સુચંદ પાલ વિરુદ્ધ ફની પાલ કેસમાં પ્રકાશિત કર્યા હતા. અને બીજું (જે ટી ૨૦૦૩ (૯) એસ સી ૧૭).

ઉચ્ચ કોર્ટે પી. ડબલ્યુ. ૧ અને રના પુરાવાઓનું વિશ્લેષણ કરીને તારણ કાઢ્યું હતું કે પી. ડબલ્યુ.-૨ માટે ઉપદેશ સાંભળવો શક્ય ન હોત કારણ કે તેઓ દૂર હતા.તે પુરાવો નથી કે ઉપદેશ મોટા અવાજમાં હતો.પી. ડબલ્યુ-૧ નો પુરાવો ઉપદેશ વિશે અસ્પષ્ટ હતો.ઉચ્ચ ન્યાયાલય દ્વારા લેવામાં આવેલ ટ્રાંસ્ક્રિપ્ટ સંભવિત ટ્રાંસ્ક્રિપ્ટ છે.

આ બાબતને ધ્યાનમાં રાખીને અમે રાજ્યની અપીલને નકારી કાઢીએ છીએ.

અંતે, બંને અપીલ રદ કરવામાં આવે છે.

આર પી.

અરજીઓ ફગાવી દેવામાં આવી હતી.

This judgment has been translated using AI Tool – SUVAS.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.